

Kuntoutuksen vaikutusten arviointi

Mila Gustavsson-Lilius, PsT
Terveyspsykologian erikoispsykologi
Käytäntölähtöinen tutkimus, Kuntoutussäätiö

Yleistä arvioinnista

Arviointi

= toiminnan vaikutuksia koskevan tiedon järjestelmällistä keruuta, analysointia, arvottamista ja tulkintaa.

- Arviointitietoa hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä tai siitä luopumisessa.
- Arviointitiedolla saadaan vastaus esimerkiksi kysymyksiin:
 - Kuinka hyvin jokin asia toimii?
 - Mitä ja minkälaisia tuloksia saavutetaan?
 - Mitkä ovat vaikutukset?
 - Kuinka taloudellista toiminta on?

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Miksi arviointi on tärkeää?

- Toiminnan ja rahoituksen perustelu
- Uusia menetelmiä otetaan käyttöön ilman riittävä näyttöä
- Tehottomiksi osoitettujen toimien jatkuva käyttö
- Tehokkaiksi todettuja menetelmiä ei käytetä systemaattisesti

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Kuntoutuksen vaikutukset vai vaikuttavuus?

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Vaikutukset (effect, impact, influence)

- Vaikutus on yhtä kuin toiminnasta syntyneet konkreettiset seuraukset / muutos kohdeyleisössä
- Vaikutukset voivat olla suoria tai ne voivat syntyä välillisesti
- Toiminnasta syntyneitä välittömiä vaikutuksia voidaan tarkastella heti palvelun toteutumisen jälkeen.
- Pidemmän aikavälin vaikutuksia voidaan seurata ja arvioida erilaisilla aikajänteillä, esim. puolen vuoden - vuoden päästä, tai koko elämänkaarella.

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Vaikuttavuus (effectiveness)

- Vaikuttavuus on muutos hyvinvoinnissa, joka saavutetaan tiettyjen toimien ansiosta, esim. kuntoutuksen kyky saada aikaan haluttuja (eli tavoiteltuja) vaikutuksia
- On tiedettävä
 - 1) mitä vaikutuksia on syntynyt
 - 2) minkälaisin menetelmien nämä ovat syntyneet.
 Tämän jälkeen voidaan vasta päätellä ”mikä lääke” oli vaikuttavaa.
- Vaikuttavuuden arvioiminen vaatii mittaamista ja seuranta ajassa.
- Vaikuttavuuden mittaaminen on vaikutusten arviointia vaikeampaa, koska usein on vaikeaa osoittaa onko tietty palvelu muuttuneen tilanteen takana.
- Kustannusvaikuttavuus: mitä on saatu aikaan (tuloksia/vaikutuksia) ja millaisin kustannuksin.
 - Edellyttää siis vaikutuksen kuvaamista sekä sen aikaansaamiseksi syntyneiden kustannusten yksilöimistä.

| ©Kuntoutussäätiö 2015

IOOI: Input, Output, Outcome, Impact

Esityksen nimi | 4 April 2017 | ©Kuntoutussäätiö 2015

Sivu 8

Vaikutusten mittaaminen erilaisilla tutkimusasetelmilla

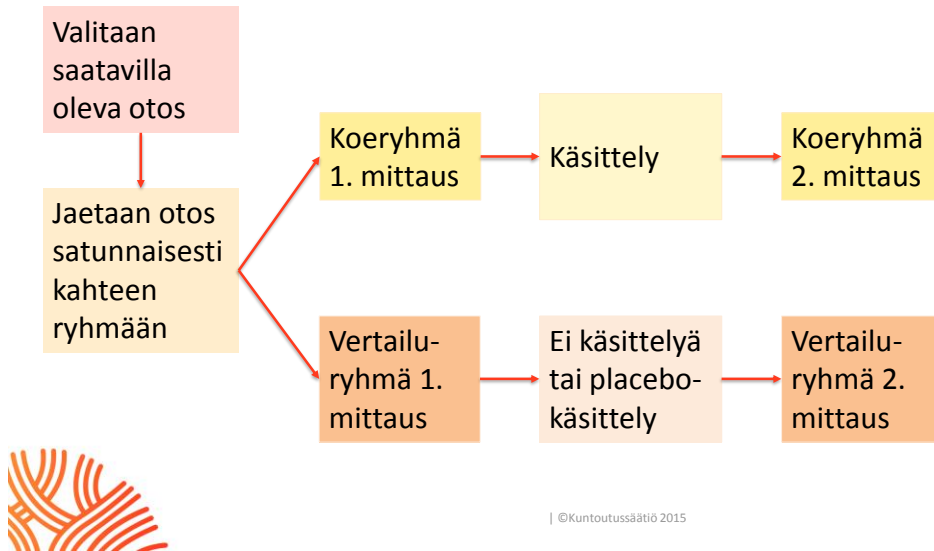

Kokeellinen tutkimusasetelma

- **Kontrolloitu tutkimus (RCT)**
 - Sairauksien ehkäisy, hoidon ja kuntoutuksen tehon tutkimisen keskeinen työväline
 - Syy – seuraussuhteiden tarkastelu mahdollista
 - Lääketieteessä vallitsevin vaikuttavan hoitomuodon arvioinnin keino – (Käypä hoito-suositukset perustuvat)
 - Onnistuessaan on vahva näyttö mallin vaikuttavuudesta
 - Mahdollista toteuttaa ilman satunnaistamista
 - asetelma on heikompi koska koeryhmän ja vertailuryhmän samanlaisuudesta ei ole takeita
 - Haasteena vastaavien olosuhteiden luominen ryhmille

Satunnaistettu kontrolloitu tutkimus

Kokeellinen tutkimusasetelma

- Toistomittaus ilman vertailuryhmää:
 - syy - vaikutussuhteiden olemassaoloa on vaikea perustella, jos muita asiaan mahdollisesti vaikuttavia muuttujia ei pystytä kontrolloimaan
- Kokeellisten tutkimusasetelmien haasteet:
 - Tutkittavan subjektiivinen kokemus jää vähäisemmäksi
 - Tulosten edustettavuus?
 - Kallista

Ei-kokeellinen tutkimus

- Kyselytutkimukset

- Tieto kerätään strukturoituja (valmiit vastausvaihtoehdot) tai avoimia kysymyksiä käyttäen haastatteleamalla, havainnoimalla tai antamalla vastaajien täyttää kyselylomake.

Hyödyt:

- Edullisuus vs. kokeellinen asetelma
- Helpompi toteuttaa kuin kokeellinen
- Tutkittavien subjektiivinen kokemus, tarina tulee kuulluksi

Haasteet:

- Osoittaa yhteyden, mutta syy-seuraussuhdetta ei voida arvioida
- Vastaajalla tulee olla edellytykset vastata kysymyksiin

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Kuntoutuksen vaikutusten arviointi

Kuntoutuksessa tärkeää arvioida

- Mitä tuloksia ja vaikutuksia toiminnalla on saatu aikaiseksi?
- Ketkä hyötyvät (ja miten) toiminnasta?
- Missä on onnistuttu? Mitkä ovat toiminnan vahvuudet?
- Mitä parantamisalueita tai kehittämiskohteita toimintaan liittyy?

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Kuntoutuksen vaikutusten arvioinnissa tärkeää

- Arvioida kuntoutuksen vaikutuksia suhteessa
 - Kuntoutukseen (palvelu, malli)
 - kuntoutujan omaan tarpeeseen
 - tavoitteiden toteutumiseen
- Moninäkökulmainen, kokonaisvaltainen lähestymistapa (esim. ICF)
- Selventää ketä/mitä varten arvioidaan

- **HUOM!** Toiminnasta syntyy tahdottujen, tavoiteltujen vaikutusten ohella usein myös ei-tavoiteltuja vaikutuksia.

Kuntoutuksen vaikutusten arvioinnissa tärkeää

- Vaikutusten arviointi mahdollisimman laaja-alaisesti
 - Kohderyhmän arviot
 - Lähettävän/ohjaavan tahon (esim. terveydenhuollon ammattihenkilöiden) arviot
 - Toteuttajan itsearviot
 - Ohjaus-/asiantuntijaryhmän, järjestön hallituksen arviot

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Kuntoutuksen kohderyhmää arvioidessa kiinnitä huomiota

- Asiakkaan kokemukseen
- Kuntoutuksen tavoitteiden toteutumiseen
- Kuntoutuksen oikea-aikaisuuteen
- Mikä muutos toimintakyvyssä
 - Psykkinen, fyysinen ja sosiaalinen
 - Osallisuus (työ, opiskelu, harrastukset)

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Työkaluja ja vinkkejä kuntoutuksen arviointiin

Kuntoutussäätiö: NUTTU-hanke

Päätaivoite: Työttömien tai työttömyysuhan alaisten nuorten työelämä- ja opiskeluvalmiuksien kehittyminen

Alataivoite 1: Lisätä mielenterveyden ongelmia omaavien nuorten opiskelu- ja työelämävalmiuksia **2016**

1. Toimenpiteet, joilla tavoitteisiin pyritään	2. Toteutusajakauppu	3. Toimenpiteen tavoitellut vaikutukset	4. Mitä seurataan?	5. Tavoitetaso(t)	6. Miten seurataan?	7. Seuran vastuuhenkilöt
Vertaisryhmät	Puolen vuoden aikana - 3 ryhmää vuodessa - Tapaamisia 10 kertaa/ ryhmä - Ryhmässä max. 10 nuorta	Nuoren mieliala kohentuu, elämänhallinta, tulevaisuuden toiveisuus ja itsetunto lisääntyvät	Ryhmäkäyntien lkm Osallistujien lkm Mielialassa, elämänhallinnassa, toiveikkudessa ja itsetunnossa tapahtuvaa muutosta	Ryhmät täyttyvät 80% Osallistuminen ryhmäkertoihin 70-80 % 80%:lla myönteistä muutosta mielialassa, toiveikkudessa, elämänhallinnassa ja itsetunnossa	Tilastoimalla ryhmien toteutumista ja osallistujamäärää Arviointilomakkeet: itsearviointi-kyselyt, Ryhmän palautelomake	Pirjo ja Marika

NUTTU vertaisryhmän palautelomake

- RYHMÄN SISÄLTÖ JA TOIMIVUUS
- OHJAAJIEN TOIMINTA
- KOETUT MUUTOKSET
 - HUOM! Mahdollisimman konkreettisesti
- KOKONAISARVIO
 - Missä määrin ryhmään osallistuminen vastasi odotuksiasi?
 - Minkä arvosanan antaisit ryhmäkokonaisuudelle?
 - Mikä oli mielestäsi parasta ryhmään osallistumisessa?
 - Olisitko toivonut jotakin lisää tai vähemmän?

| ©Kuntoutussäätiö 2015

Kuntoutussäätiön ARTSI-hanke

www.kuntoutussaatio.fi/artsi/

- Sote-järjestöille tukea oman toiminnan systemaattiseen arviointiin ja kehittämiseen
- Järjestölle räätälöidään omia ja rahoittajan tarpeita huomioivat työkalut ja mallit arviointi- ja seurantatiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen
- Kehittämistoiminnan kesto 1 v.
 - Sis. 2–4:stä kahdenkeskisestä tapaamista Kuntoutussäätiön asiantuntijoiden ja järjestön toiminnanjohtajan kanssa (+ muu hlöstö).
- Maksutonta lukuun ottamatta matkustuskuluja

| ©Kuntoutussäätiö 2015

KIITOS!

mila.gustavsson@kuntoutussaatio.fi

Kuntoutussäätiö